



Ғылым бар жерде - жеңіс бар!
Победа там - где наука!
Victory is where science is!



ISSN 2958-5694 (Print)
ISSN 2958-5708 (Online)

Ғылыми-білім беру журналы
Научно-образовательный журнал
Scientific and educational journal

Ұлттық Ұлан Академиясының ХАБАРШЫСЫ

№3 (61) 2026

ВЕСТНИК

Академии Национальной
гвардии Республики Казахстан

BULLETIN

of the National Guard
of the Republic of Kazakhstan



Журнал 2011 жылдан шыға бастады Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланы академиясының
басылымы Бас редакторы полковник А.Қ. Тоқышев

**Ғылыми-білім беру журналы «Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланы академиясының
ХАБАРШЫСЫ» - «ВЕСТНИК Академии Национальной гвардии Республики Казахстан»
Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің Ақпараттандыру
комитетінде тіркелген, 28 қазан 2022 ж. № KZ73VPY00058079 куәлігі.**

*Журнал ҚР ҒЖЖБМ ҒЖЖБССҚК әскери іс және қауіпсіздік бойынша негізгі қорытындыларды
жариялауға, ұсынған ғылыми басылым
(2023 жылғы 28 сәуірдегі № 188 бұйрығы)*

Редакцияның мекен-жайы мен телефоны: 150009, Петропавл қаласы, Ж. Қизатов к., 6.

Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланының академиясы.

Әскери-ғылыми орталығы Телефон: (8 7152) 50-78-88, Тел./факс: (8 7152) 50-74-83; E-mail:

Vestnik@ang.edu.kz

Журнал жылына 4 рет шығарылады

Мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді

Журнал издается с 2011 года Издание Академии Национальной гвардии Республики Казахстан

Главный редактор полковник Токушев А.К.

**Научно-образовательный журнал «Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланы
академиясының ХАБАРШЫСЫ» - «ВЕСТНИК Академии Национальной гвардии Республики
Казахстан» зарегистрирован в Комитете информации Министерства информации и
общественного развития Республики Казахстан, свидетельство № KZ73VPY00058079 от 28
октября 2022 г.**

*Журнал рекомендован КОКСНиВО МНиВО РК для публикации основных результатов по
военному делу и безопасности (Приказ № 188 от 28 апреля 2023 года)*

Адрес и телефон редакции: 150009, г. Петропавловск, ул. Ж. Кизатова, 6, Академия
Национальной гвардии Республики Казахстан.

Военно-научный центр. Телефон: (8 7152) 50-78-88, Тел./факс: (8 7152) 50-74-83; E-mail:

Vestnik@ang.edu.kz

Журнал выходит 4 раза в год

Мнения авторов не отражают точку зрения редакции

The magazine has been published since 2011. Publication of the Academy of the National Guard of
the Republic of Kazakhstan Editor-in-chief Colonel Tokushev A.K.

**The scientific and educational journal "Kazakhstan Republikasy Ultty Ultans
akademiyasyny KHABARSHYSY" - "BULLETIN of the Academy of the National Guard of the
Republic of Kazakhstan" is registered with the Information Committee of the Ministry of
Information and Social Development of the Republic of Kazakhstan, certificate No.
KZ73VPY00058079 of October 28, 2022**

*The journal is recommended by KOKSNiVO MNiVO RK for the publication of the main results on
military affairs and security (Order No. 188 of April 28, 2023)*

Address and telephone number of the editorial office: 150009, Petropavlovsk, st. Zh. Kizatova, 6,
Academy of the National Guard of the Republic of Kazakhstan.

Military Science Center. Telephone: (8 7152) 50-78-88, Tel./Fax: (8 7152) 50-74-83; E-mail:
Vestnik@ang.edu.kz

The magazine is published 4 times a year

Authors' opinions do not reflect the opinion of the editors

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ
EDITORIAL BOARD

Бас редакторлар / Главные редакторы / Chief editors

Тоқышев Артур Қалиақпарұлы, *магистр*
Токушев Артур Калиакпарович, *магистр*
Tokushev Artur Kaliakparovich, *master*

Бас редактордың орынбасарлары / Заместители главного редактора / Deputy chief editors

Альназирова Руслан Бейсекұлы, *философия (PhD) докторы*
Альназирова Руслан Бейсекович, *доктор философии (PhD)*
Alnazirov Ruslan Beisekovich, *Doctor of philosophy (PhD)*

Ғылыми редакторлар / Научные редакторы / Scientific editors

Иманов Амангелді Қалкенұлы, *педагогика ғылымдарының кандидаты*
Иманов Амангельды Калкенович, *кандидат педагогических наук*
Imanov Amangeldy Kalkenovich, *Candidate of Pedagogical Sciences*

Редакциялық алқа / Редакционная коллегия / Editorial board

Ахметов Жумабек Хатиоллаевич, *әскери ғылымдар докторы*
Ахметов Жумабек Хатиоллаевич, *доктор военных наук*
Akhmetov Zhumabek Khatiollaevich, *Doctor of Military Sciences*

Корабельников Александр Андреевич, *әскери ғылымдар докторы*
Корабельников Александр Андреевич, *доктор военных наук*
Korabelnikov Alexander Andreevich, *Doctor of Military Sciences*

Булойчик Василий Михайлович, *техника ғылымдарының докторы*
Булойчик Василий Михайлович, *доктор технических наук*
Buloychik Vasily Mikhailovich, *Doctor of Technical Sciences*

Рустамбаев Мирзаясуп Хакимович, *заң ғылымдарының докторы*
Рустамбаев Мирзаясуп Хакимович, *доктор юридических наук*
Rustambaev Mirzayusup Khakimovich, *Doctor of Law*

Серкпаев Мухтар Омирсерикович, *тарих ғылымдарының докторы*
Серкпаев Мухтар Омирсерикович, *доктор исторических наук*
Serkpaev Mukhtar Omirserikovich, *Doctor of Historical Sciences*

Петрусевиц Аркадий Аркадьевич, *педагогика ғылымдарының докторы*
Петрусевиц Аркадий Аркадьевич, *доктор педагогических наук*

Arkady Arkadyevich Petrusevich, *Doctor of Education*

Мырзалинова Алма Жәкімқызы, *педагогика ғылымдарының докторы*

Мурзалинова Алма Жакимовна, *доктор педагогических наук*

Murzalinova Alma Zhakimovna, *Doctor of Education*

Махмудов Розмет Муратович, *педагогика ғылымдарының докторы*

Махмудов Розмет Муратович, *доктор педагогических наук*

Makhmudov Rozmet Muratovich, *Doctor of Pedagogical Sciences*

Василевский Валерий Борисович, *әскери ғылымдарының кандидаты*

Василевский Валерий Борисович, *кандидат военных наук*

Vasilevsky Valery Borisovich, *Candidate of Military Sciences*

Әбжанов Бауыржан Садықұлы, *философия (PhD) докторы*

Абжанов Бауржан Садыкович, *доктор философии (PhD)*

Abzhanov Baurzhan Sadykovich, *Doctor of Philosophy (PhD)*

Батыров Марат Ескенұлы, *педагогика ғылымдарының кандидаты*

Батыров Марат Ескенович, *кандидат педагогических наук*

Batyrrov Marat Eskenovich, *Candidate of Pedagogical Sciences*

Плешаков Анатолий Андреевич, *тарих ғылымдарының кандидаты*

Плешаков Анатолий Андреевич, *кандидат исторических наук*

Anatoly Andreevich Pleshakov, *Candidate of Historical Sciences*

Сартаев Жанбатыр Нұртайұлы, *медицина ғылымдарының докторы*

Сартаев Жанбатыр Нуртаевич, *доктор медицинских наук*

Sartaev Zhanbatyr Nurtaevich, *Doctor of Medical Sciences*

Корнилов Александр Александрович, *әскери ғылымдарының кандидаты*

Корнилов Александр Александрович, *кандидат военных наук*

Kornilov Alexander Alexandrovich, *candidate of military sciences*

Бектұрсынов Нұрбай Кеңесбекұлы, *философия (PhD) докторы*

Бектурсунов Нурбай Кенесбекович, *доктор философии (PhD)*

Bektursunov Nurbay Kenesbekovich, *Doctor of Philosophy (PhD)*

Алтынбеков Денис Шамильевич, *философия (PhD) докторы*

Алтынбеков Денис Шамильевич, *доктор философии (PhD)*

Altynbekov Denis Shamilievich, *Doctor of philosophy (PhD)*

Әбілмәжінов Алмаз Айтжанұлы, *философия (PhD) докторы*

Абильмажинов Алмаз Айтжанович, *доктор философии (PhD)*

Almaz Aitzhanovich Abilmazhinov, *Doctor of philosophy (PhD)*

Саркенқызы Ақмарал, *филология ғылымдарының кандидаты*

Саркенқызы Ақмарал, *кандидат филологических наук*

Sarkenkyzy Akmaral, *Candidate of Philology*

Әлжанова Раушан Сайранқызы, *тарих ғылымдарының кандидаты*

Альжанова Раушан Сайрановна, *кандидат исторических наук*

Alzhanova Raushan Sairanovna, *Candidate of Historical Sciences*

Анцибор Елена Сергеевна, *магистр, оқытушы-зерттеуші*
Анцибор Елена Сергеевна, *магистр, преподаватель-исследователь*
Antsibor Elena Sergeevna, *research teacher, master*

Техникалық редактор / Технический редактор / Technical editor

Ағатаева Дана Серікқызы, *магистр*
Агатаева Дана Сериковна, *магистр*
Agataeva Dana Serikovna, *master*

Жауапты хатшы / Ответственный секретарь / Responsible secretary

Атығаев Жомарт Айтқұлұлы, *магистр*
Атыгаев Жомарт Айткулович, *магистр*
Atygaev Zhomart Aitkulovich, *master*

Жауапты менеджер / Ответственный за выпуск / Responsible manager

Усеинов Мейрбек Мамбетович, *магистр*
Усеинов Мейрбек Мамбетович, *магистр*
Usseinov Meirbek Mambetovich, *master*

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ / TABLE OF CONTENTS

ҰЛТТЫҚ ҚАУІПСІЗДІК ТЕОРИЯСЫ
ТЕОРИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
THEORY OF NATIONAL SECURITY

АБЖАНОВ Б. С. Методологические основы адаптивного противодействия террористическим угрозам в условиях цифровизации и гибридного противоборства	14
АКИМБАЕВ Е. Ж., АСИЛОВ Н. Т., ОДНОВОРЧЕНКО Д. М., ТЛЕГЕНОВ К. Н., СЕМЧЕНКО А. Г. Совершенствование учебно-материальной базы допризывной подготовки в контексте обеспечения национальной безопасности	22
АКЫЖАНОВ Р. Ж., ЯКУБОВ Р. А., КАБЫЛБЕКОВ Б. О. Роль и место национальной гвардии в противодействии современным угрозам национальной безопасности государства	35
БЕНКЕ А. А. Этические и правовые основы применения силы подразделениями Национальной гвардии Республики Казахстан: принципы соразмерности и необходимости	49
ЕРИНБЕТОВА Л. К., САТАНОВА Л. М., МАДАЛИЕВ Т. П., РЮСТЕМОВА Ж. А. Шет елдердегі қылмыстық жазалар мен балама ықпал ету шараларын салыстырмалы құқықтық зерттеу	57
ИСКАКОВ А. М. Анализ наиболее вероятных угроз национальной безопасности Республики Казахстан в современных условиях	69
КОЙШИГАРИНА Г. М., МҰҚЫШЕВ А. А. Таяу шығыс геосаясатындағы ормуз бұғазы әскери-стратегиялық маңызы туралы мәселеге	78
MATYSHEVA A. M. Establishing criminal liability for spiking: problems and prospects of legal regulation	86
МЕНДЫБАЕВА С. А., БЕНКЕ А. А. Қазақстан Республикасының жаңа конституциясы преамбуласындағы адам құқықтары мен «Әділетті Қазақстан» қағидаларының құқықтық-философиялық негіздері	97

МЫРЗАГУЛОВ Н. М., САРСЕНБАЕВА Б. Б. Оперативно-тактическая модель противодействия незаконному обороту оружия в Республике Казахстан: доказательственная цепочка, процессуальные фильтры и сетевой подход 106

СЕКЕНОВ Д. А., СЫЗДЫКОВ А. Ж., МУКАНОВ Д. Ж. Правовые механизмы противодействия экстремизму и терроризму в Казахстане: системные риски и приоритеты совершенствования 123

ТУГЕЛБАЕВ У. Е., ЖУМАТАЕВ А. Н., СМЕТОВ К. Т. Возможности использования искусственного интеллекта в правоохранительной деятельности по противодействию финансовой преступности и преступлениям, совершаемым с использованием криптовалют 131

ШАПАШЕВ М. А., АЛЬНАЗИРОВ Р. Б., КЕНЖЕБАЕВА А. М., НУРСЕИТОВ Н. Г. Ұжымдық қауіпсіздік туралы шартты ұйымдастыру форматындағы әскери-техникалық ынтымақтастықтың мазмұны және мағынасы 140

ШИДЕМОВ А. Г., МАТЫШОВА А. М. Педофильный инцест как угроза национальной безопасности: уголовно-правовые и криминологические аспекты противодействия в Республике Казахстан 151

ТАРИХ. ТАКТИКА ЖӘНЕ ЖЕДЕЛ ӨНЕР
ИСТОРИЯ. ТАКТИКА И ОПЕРАТИВНОЕ ИСКУССТВО
HISTORY. TACTICS AND OPERATIONAL ART

АБДЫКУЛОВ А. А., КОЙЧЫКУЛОВ К. Ж., БАТАЛЫГИН И. А., ФЕДОСЕЕНКО К. В. Особенности тактических действий траншейной войны 163

АБИЛЬМАЖИНОВ А. А., АВЕНОВ Т. К., САРЖАНОВ К. Ж. Теоретические положения и практические рекомендации в теорию тактики национальной гвардии по вопросам управления, взаимодействия и всестороннего обеспечения 168

АЛЬЖАНОВА Р. С., МЕЙРАМОВА А. Б. Система лагерного питания в КАРЛАГЕ: нормативные предписания и практика их нарушения (по документам НКВД) 176

БАЙМАНОВ А. А. Әскери саладағы сыбайлас жемқорлықтың Генезисі мен дамуы: тарихи талдау 190

БЕЙСЕНОВ Е. А., УСЕИНОВ М. М. Философский анализ применения сил и средств Национальной гвардии Республики Казахстан при массовых беспорядках в условиях современных гибридных угроз	199
БЕКТУРСУНОВ Н. К. Опыт и практика применения иностранных войск и специальных подразделений в спецоперации	207
ДАРКЕЕВ Е. К., КАБЖАПАРОВ Б. У. Особенности тактики действий боевого разведывательного дозора в наступлении	217
ЖАМПЕИСОВ Г. Н., АБДЫКАЛЫКОВ А. Т., ИСКАКОВ А. М. Концептуальная модель пункта управления бригады Национальной гвардии Республики Казахстан в условиях современных угроз	224
КАБЖАПАРОВ Б. У. Современные подходы к ведению оборонительного боя общевойсковым подразделением	239
КОЖАГУЛОВ Н. С. Теория и практика применения военных карт	249
КУЛЬБАЕВ Ж. Ж. Внедрение и использование средств визуализации при подготовке и несении службы по охране объектов уголовно-исполнительной системы с личным составом караулов	255
КУПТИКБАЕВ Д. К. О сущности боевой мощи вооруженных сил	266
МЕЙРБЕКОВ Е. Н., НУРТАЕВ М. К., КАДИРКУЛОВ Ш. К. Современные вооруженные конфликты, их сущность и факторы возникновения	279
МОЛДАБЕКОВА Ж. А., СЕРКПАЕВ М. О. Байжігіт Жантеліұлы — тархан рода Атығай: военный предводитель и казахско-российские взаимоотношения в Северном Казахстане (1740–1760-е гг.)	286
ТОКУШЕВ А. К. Концептуальная модель органа управления временной оперативной группировки регионального командования Национальной гвардии при противодействии захвату или блокаде отдельной местности (объектов) деструктивными силами	294
ҚАБЫЛБЕКОВ Б. О. Жиынтық тактикалық топ ұғымының анықтамасын нақтылау мәселелері	306

ТЕХНИКА ЖӘНЕ ҚАРУ-ЖАРАҚ. ӘСКЕРИ ТЫЛ
ТЕХНИКА И ВООРУЖЕНИЕ. ВОЙСКОВОЙ ТЫЛ
TECHNIQUE AND ARMAMENT. MILITARY LOGISTICS

- ГАЛИЕВ В. Н., ШАЯХМЕТОВ К. С., АХМЕТЖАНОВ А. С., ГАБДУЛЛИН А.** 314
А. Особенности планирования работы автобронетанковой службы в подразделениях оперативного назначения Национальной гвардии Республики Казахстан
- КАДИРКУЛОВ Ш. К., ОСПАНОВ Ж. С., БЕКМУРЗАЕВ Б. Ж., АХМЕДОВ Д. Ш., АНЕТБАЕВ А. А.** 322
Расчеты электрических параметров БПЛА квадрокоптерного типа на кабеле- тросе
- КЛИМОВ Э. В., ЭЧИН В. Е., БРАЛИНОВ А. А.** 334
Роль и место средств радиолокационного обнаружения в системе инженерно-технического оборудования охраны казахстанской части акватории каспийского моря
- КАЗКЕЕВ Б. М., САРЖАНОВ К. Ж., БАЙБУСИНОВ М. Н.** 346
Снабжение подразделений территориальной обороны в условиях начального периода вооруженного конфликта: анализ украинского опыта и предложения для системы территориальной обороны Республики Казахстан
- КОРАБАЕВ Ж. А., ГРОСКОП Р. В.** 358
В вопросах дополнения имеющейся классификации новыми классификационными признаками современных средств диагностирования систем бронетанкового вооружения
- САЙФУДИНОВ Р. К., НИКИТЕНКО Д. В.** 364
Совершенствование методики подготовки стрелка-автоматчика
- ТЛЕУЖАНОВ Б. М., КУЛЬБАЕВ Ж. Ж.** 370
Манызды мемлекеттік объектілерді күзету үшін қолданылатын инженерлік-техникалық күзету құралдарының ерекшеліктері
- ШАЯХМЕТОВ К. С., ГАЛИЕВ В. Н., МАКИН А. М., ПОПОВСКИЙ С. А., МИНЧЕНКО Л. А.** 376
Роль технической разведки в техническом обеспечении во время военного конфликта в Нагорном Карабахе

БІЛІМ ЖӘНЕ ТӘРБИЕ ТЕОРИЯСЫ МЕН ӘДІСТЕМЕСІ
ТЕОРИЯ И МЕТОДИКА ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ
THEORY AND METHODOLOGY OF EDUCATION AND UPBRINGING

АЛЬНАЗИРОВ Р. Б., АКИМБАЕВ Е. Ж., ШАПАСHEB M. A., АЛТЫНБЕКОВ Д. Ш., КЕНЖЕБАЕВА А. М.	383
Научно-технологическая платформа как эффективность повышения инновационной деятельности научно-исследовательских работ в высшем военном учебном заведении	
АТЫГАЕВ Ж. А.	400
Теоретико-методологические основы научно-методического сопровождения преподавателей в условиях цифровой трансформации высшего военного образования	
БАЛТАБЕКОВ А. С., ИМИРОВ С. К.	409
Правовая культура и правосознание офицера национальной гвардии в архитектонике современного государства: теоретико-прикладной аспект	
БЕЛЯЛОВ Р. Д.	416
Теоретическая модель и формула интегральной оценки дисциплинированности военнослужащих национальной гвардии республики казахстан	
ГРИШМАНОВ Р. В., ЗЕРНОВ Д. Ю., НУСУПОВ М. Т., МУЛЬДИНОВ Р. Т.	426
Организационно-педагогические условия формирования у курсантов навыков оперативного реагирования в процессе физической подготовки	
ДАКЕНОВ К. М., МУХАМЕТЖАНОВ А. М., КОРОСТЕЛЕВА Н. А.	434
Оценка психологической и психофизиологической готовности курсантов к действиям в чрезвычайных ситуациях	
ЕГОРОВ В. С., ХАСЕНОВ К. А.	444
Научно-методические основы развития системы обучения тактике служебно-боевого применения курсантов академии Национальной гвардии Республики Казахстан	
ЕЛЬЖАНОВ Д. Ш., ФАЙЗУЛИН А. К., КАРАЕВ У. Т., НУРГОЖАНОВА А. С.	450
Әскери қызметшілердің дене дамуы мен еңбек өтімін арттыру теориясы мен практикасы	
ИМАЖАНОВА Г. С.	459
Ішкі істер органдарындағы тәрбие процесі қызметкерлердің құқыққа қайшы мінез-құлқының алдын алу факторы ретінде	
ИМАНОВ А. К.	467
Трансформация методов тактико-специальной подготовки подразделений в условиях цифровизации военного образования	

ЛОГВИНЕНКО Д. В., АТЫГАЕВ Ж. А. Состояние и тенденции развития научно-методического сопровождения педагогических кадров в технологически насыщенной образовательной среде военного вуза	479
МОЛДАЗЫМ Н. М., ИСАБЕКОВ М. К., КЕУЕНОВ К. Т. Международные подходы к формированию профессиональных компетенций сотрудников органов государственного контроля в условиях цифровизации автомобильных пунктов пропуска	491
МУЛЬДИНОВ Р. Т., ГРИШМАНОВ Р. В., АРЖАКОВ В. В., МУЛЬДИНОВА Э. С. Іссапарлар кезеңінде шектеулі қозғалыс белсенділігі жағдайында рекреациялық жаттығуларды қалыптастыру әдістемесі	506
МУХАМЕТЖАНОВ А. М., КАБАКОВ Н. Д., АТИШЕВ М. М., ДАКЕНОВ К. М. Психофизиологические механизмы адаптации курсантов национальной гвардии республики казахстан к повышенной учебно-служебной нагрузке	513
НУЖИН А. В. Интеллектуальные обучающие системы на основе нейросетей в подготовке курсантов продовольственного обеспечения	521
НУСУПОВ М. Т. Исследования антропометрических показателей, двигательной подготовленности и их важности в борьбе дзюдо	528
СИДИКОВ Б. С., ИМИРОВ С. К. Цифровизация управления воспитательной и идеологической работой в боевой обстановке	535
ТАЛАСОВ М. К., АКБЕРГЕН А. , АСИЛОВ Н. Т. Система дисциплинарных мер в отношении военнослужащих: опыт вооружённых сил турции	545
ТУРТАЕВ А. К. Профилактика профессионального выгорания у военнослужащих Национальной гвардии Республики Казахстан: современное состояние и практические решения	558
ТУРУНТАЕВА А. А., САРСЕКОВ Б. С. Әскери құқық пен тәртіптің түсінігі мен қызметтерін құқықтық талдаудың өзектілігі	566
ТЕЛЕУЖАНОВ С. К., АЛДИЯРОВ Е. Т., КАЛИЕВ Б. А. Әскери қызметшілердің жеке өмірі қылмыстық-құқықтық қорғаудың объектісі ретінде	576

ӘОЖ: 355/359.07

ҒТАМР: 78.17.29

ШАПАШЕВ М.А.¹, АЛЬНАЗИРОВ Р.Б.², КЕНЖЕБАЕВА А.М.³, НУРСЕИТОВ Н.Г.⁴

¹ педагогика ғылымдарының кандидаты, философия докторы (PhD), қауымдастырылған профессор (доцент), Ұлттық ұлан академиясының жедел өнер және моральдық-психологиялық қамтамасыз ету кафедрасының бастығы, полковник.

² философия докторы (PhD), қауымдастырылған профессор (доцент), Ұлттық ұлан академия бастығының орынбасары (ғылыми жұмыс жөнінде), полковник.

³ аспирант, магистр, Ұлттық ұлан академиясының жедел өнер және моральдық-психологиялық қамтамасыз ету кафедрасының аға оқушысы, подполковник

⁴ С. Нұрмағамбетов атындағы Құрлық әскері ӘИ тәрбие және идеологиялық жұмыстар кафедрасының бастығы, полковник

ҰЖЫМДЫҚ ҚАУІПСІЗДІК ТУРАЛЫ ШАРТТЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ ФОРМАТЫНДАҒЫ ӘСКЕРИ-ТЕХНИКАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ МАЗМҰНЫ ЖӘНЕ МАҒЫНАСЫ

Андатпа. Мақалада авторлар ұжымдық қауіпсіздік шартына қатысушы мемлекеттер арасындағы әскери-техникалық ынтымақтастықтың мәнісі мен мазмұны және негізгі принциптерін қарастырады. Мақаланың мақсаты – ұжымдық қауіпсіздік шартына қатысушы мемлекеттер арасындағы әскери-техникалық ынтымақтастықтың қазіргі формаларын және перспективаларын талдау, мұндай ынтымақтастықтың дамуының негізгі драйверлерін және кедергілерін анықтау, сондай-ақ оның аймақтық күштер тепе-теңдігін қамтамасыз етудегі маңыздылығын бағалау. Жұмыста Қорғаныс блогының қалыптасуының тарихи контексті, бірлескен өндіріс және қазіргі технологиялық интеграцияның нақты жобалары, сондай-ақ өзгеретін халықаралық жағдайда ынтымақтастықты оңтайландыру бойынша ұсыныстар қарастырылады. Ғылыми мақала ЖТН АР261032/0224 «Ұжымдық жедел әрекет ету күштері құрамында Қазақстан республикасы Ұлттық ұланының бөлімшелерін даярлау және қолдану мәселелерін жетілдіру: мәселелер мен шешу жолдары» 2025-2027 жылдарға арналған гранттық қаржыландыру ғылыми жобасын орындау шеңберінде жарияланды (зерттеуді Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым комитеті қаржыландырады).

Түйінді сөздер: әскери-техникалық ынтымақтастық, коллективтік қауіпсіздік шартының қатысушылары, әскери кадрларды даярлау жүйелері, әскер.

ШАПАШЕВ М.А.¹, АЛЬНАЗИРОВ Р.Б.², КЕНЖЕБАЕВА А.М.³, НУРСЕИТОВ Н.Г.⁴

¹ кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор (доцент), начальник кафедры ОИИМПО, полковник

² доктор философии (PhD), ассоциированный профессор (доцент), заместитель начальника Академии Национальной гвардии (по научной работе), полковник.

³ аспирант, магистр, старший преподаватель кафедры оперативного искусства и морально-психологического обеспечения Академии Национальной гвардии, подполковник

⁴ начальник кафедры воспитательной и идеологической работы ВИ Сухопутных войск им. С.

Нурмагамбетова, полковник

СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ ВОЕННО-ТЕХНИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В ФОРМАТЕ ОДКБ

Аннотация. В статье авторами рассматриваются сущность и содержание, и основные принципы военно-технического сотрудничества между государствами – участниками Договора о коллективной безопасности. Цель статьи – проанализировать текущие формы и перспективы военно-технического сотрудничества между государствами участниками Договора о коллективной безопасности, выявить основные драйверы и барьеры развития такой кооперации, а также оценить её значение для обеспечения регионального баланса сил. В работе будут рассмотрены исторический контекст формирования оборонного блока, конкретные проекты совместного производства и современной технологической интеграции, а также предложены рекомендации по оптимизации сотрудничества в условиях меняющейся международной обстановки. Научная статья опубликована в рамках выполнения научного проекта грантового финансирования на 2025-2027 годы ИРН АР261032/0224 «Совершенствование вопросов подготовки и применения подразделений Национальной гвардии Республики Казахстан в составе коллективных сил оперативного реагирования: проблемы и пути их решения» (исследование финансируется Комитетом науки Министерства науки и высшего образования Республики Казахстан).

Ключевые слова: военно-техническое сотрудничество, участники Договора о коллективной безопасности, системы подготовки военных кадров, армия.

**SHAPASHEV M.A.¹, ALNAZIROV R.B.², KENZHEBAEVA A.M.³,
NURSEITOV N.G.⁴**

¹ candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Associate Professor), Head of the Department of OIIMPO, Colonel

² doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor (Associate Professor), Deputy Head of the National Guard Academy (for scientific work), Colonel.

³ graduate student, master, senior lecturer at the Department of Operational Art and Moral and Psychological Support of the National Guard Academy, lieutenant colonel

⁴ head of the Department of Educational and Ideological Work of the VI Ground Forces named after S. Nurmagambetov, Colonel

COST AND CONTENT OF MILITARY TECHNOLOGICAL COOPERATION IN THE FORMAT OF THE COLLECTIVE SECURITY TREATY

Annotation. The article examines the essence and content and basic principles of military and technical cooperation among the States parties to the Collective Security Treaty, the purpose of which is to analyse the current forms and prospects of military technical cooperation among the States parties to the Collective Security Treaty, to identify the main drivers and barriers to the development of such cooperation and to assess its relevance to the regional balance of forces. Reviewed the historical context of the formation of the defence unit, specific co-production projects and modern technological integration, and proposed recommendations to optimize cooperation in the changing international environment. The scientific article was published as part of the implementation of the scientific grant financing project for

2025-2027 IRN AR261032/0224 «Improving the training and deployment of units of the National Guard of the Republic of Kazakhstan as part of collective rapid response force: problems and solutions» (the study is funded by the Science Committee of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan)

Keywords: military and technical cooperation, parties to the Collective Security Treaty, military training systems, army.

Мақалада авторлар ұжымдық қауіпсіздік шартына қатысушы мемлекеттер арасындағы әскери-техникалық ынтымақтастықтың мәнісі мен мазмұны және негізгі принциптерін қарастырады. Мақаланың мақсаты – ұжымдық қауіпсіздік шартына қатысушы мемлекеттер арасындағы әскери-техникалық ынтымақтастықтың қазіргі формаларын және перспективаларын талдау, мұндай ынтымақтастықтың дамуының негізгі драйверлерін және кедергілерін анықтау, сондай-ақ оның аймақтық күштер тепе-теңдігін қамтамасыз етудегі маңыздылығын бағалау. Жұмыста Қорғаныс блогының қалыптасуының тарихи контексті, бірлескен өндіріс және қазіргі технологиялық интеграцияның нақты жобалары, сондай-ақ өзгеретін халықаралық жағдайда ынтымақтастықты оңтайландыру бойынша ұсыныстар қарастырылады. Ғылыми мақала ЖТН АР261032/0224 «Ұжымдық жедел әрекет ету күштері құрамында Қазақстан республикасы Ұлттық ұланының бөлімшелерін даярлау және қолдану мәселелерін жетілдіру: мәселелер мен шешу жолдары» 2025-2027 жылдарға арналған гранттық қаржыландыру ғылыми жобасын орындау шеңберінде жарияланды (зерттеуді Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым комитеті қаржыландырады).

Түйінді сөздер: әскери-техникалық ынтымақтастық, коллективтік қауіпсіздік шартының қатысушылары, әскери кадрларды даярлау жүйелері, әскер.

Кіріспе. Әскери-техникалық ынтымақтастық – қатысушы мемлекеттердің қорғаныс қабілетін нығайтуға және аймақтағы тұрақтылықты қамтамасыз етуге бағытталған ұжымдық қауіпсіздік жүйесінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. 1992 жылы қатысушы елдер арасында Ұжымдық қауіпсіздік туралы шартқа (әрі қарай - ҰҚШ) қол қойылған посткеңестік кеңістікте қорғаныс саласындағы өзара міндеттемелер ерекше стратегиялық мағынаға ие болды. Саяси-әскери диалогтың дәстүрлі түрлерімен қатар, ҰҚШ қару-жарақтарды бірлесіп дамыту, өндіру және жаңарту, бірыңғай стандарттарды қалыптастыру және бірлескен оқу-жаттығуларды өткізу үшін платформа құрды, бұл қатысушыларға сыртқы қауіп-қатерлер мен ішкі сын-қатерлерге тиімдірек ден қоюға мүмкіндік береді.

Жалпы құқықтық база болғанына қарамастан, ҰҚШ мүше мемлекеттері арасындағы әскери-техникалық өзара әрекеттесудің сипаты мен ауқымы әртүрлі.

Геосаяси бәсекелестіктің өсуі, қорғаныс саласындағы технологиялық өзгерістер және кейбір елдерде интеграция процестерінің үдеуінің фонында, жаңа техникалық үлгілерді бірлесіп құру бағдарламалары, кибер қауіпсіздік саласындағы тәжірибе алмасу, сондай-ақ жеткізілімдерді және логистикалық шешімдерді үйлестіру сияқты бағыттардағы ынтымақтастықты тереңдету тенденциясы байқалады. Сонымен қатар, қатысушылардың ұлттық мүдделерінің, қарулы күштерінің жай-күйінің деңгейі мен экономикалық мүмкіндіктерінің айырмашылықтарына байланысты қиындықтар сақталады.

Зерттеудің теориялық және әдіснамалық негіздері.

Қазіргі заманғы әскери-техникалық ынтымақтастықты ұжымдық қорғаныс бірлестіктері аясында түсіну жүйелік талдау және халықаралық қатынастар классиктерінің еңбектеріне негізделген. Мысалы, А.В. Караванов әскери-техникалық интеграцияны біртұтас қорғаныс-саяси жүйенің құрамдас бөлігі ретінде қарастыру қажеттігін атап көрсетеді, онда әр компонент (техника, персонал, инфрақұрылым) өзара байланысты. Э.С. Золотарёв ынтымақтастықтың көп деңгейлі құрылымын енгізеді – стратегиялық келісімдерден бастап бірлескен өндіріс жобаларына дейін – және оның Ұжымдық қауіпсіздік туралы шартқа қолданылуын көрсетеді. Сонымен қатар, М.И. Барабановтың зерттеулері қорғаныс тізбектерінің қалыптасуында институционалдық факторлар мен тарихи үзіліссіздіктің рөлін ашады. Бұл теориялық тәсілдердің жиынтығы ҰҚШ-ға қатысушы елдердің ынтымақтастығының саяси және технологиялық аспектілерін талдауға мүмкіндік беретін тұжырымдық негізді құрайды.

Зерттеудің методологиялық негізіне салыстырмалы талдауды динамикалық процестерді модельдеумен үйлестіретін кешенді пәнаралық тәсіл таңдалды. Салыстырмалы талдау бірлескен қорғаныс бағдарламаларын іске асырудағы әртүрлі елдердің тәжірибесін салыстыруға, ортақ заңдылықтар мен ерекшеліктерді анықтауға мүмкіндік береді. Қосымша ретінде ҰҚШ-ның ресми құжаттарын, қорғаныс министрліктерінің баспасөз хабарламаларын және профильдік журналдардағы жарияланымдарды сапалық контент-талдау қолданылады. Мұндай мульти-әдістемелік жиынтық теориялық жапсырудың тереңдігін де, қорытындыларды тәжірибелік тексеруді де қамтамасыз етеді, бұл Коллективтік қауіпсіздік туралы шарт аясында әскери-техникалық ынтымақтастықты одан әрі дамыту бойынша негізделген ұсыныстарды құруға мүмкіндік береді.

Зерттеу нәтижелерін талқылау.

Авторлар әскери-техникалық ынтымақтастық – халықаралық қатынастар саласындағы, әскери мақсатындағы өнімді шығару, әкелу, беру, сатып алу және әзірлеумен байланысты қызмет екенін атап көрсетеді. Осы салалардағы өзара

әрекеттесу 1992 жылғы 15 мамырдағы Коллективтік қауіпсіздік туралы шартқа қатысушы мемлекеттер арасындағы әскери-техникалық ынтымақтастықтың негізгі принциптері туралы келісім негізінде жүзеге асырылады. Аталған келісім 2001 жылдың қыркүйегінен бері – 25 жылдан астам уақыт бойы қолданыста болып келеді [1].

Келісімде әскери тағайындалған өнімдерді жеңілдетілген шарттармен – яғни, ұлттық қарулы күштер, басқа әскерлер, әскери құралымдар, құқық қорғау органдары және тараптардың арнайы қызметтері өздерінің қажеттіліктері үшін сатып алатын әскери тағайындалған өнімдер бағасы негізінде қалыптасқан бағалар бойынша жеткізу көзделеді.

Атап айтқанда, жеңілдетілген жеткізу қағидаты Ұйымға мүше мемлекеттерге жүз миллиондаған доллармен есептелетін айтарлықтай қаржылық пайда әкеледі. Осы салалардағы өзара әрекеттестіктің маңызды нәтижесі – аталған келісімге қосымша хаттамаларды қабылдау арқылы әскери тағайындалған өнімдерді жеңілдетілген түрде жеткізу механизмін үнемі кеңейту болып табылады.

Бастапқыда келісім осы делдалдық жеткізілімдерді ұжымдық қауіпсіздік аймақтарындағы көп тарапты күштер мен құралдар құрамына бөлінген ұлттық әскери құрамаларының мүддесі үшін жүзеге асыруды көздеген. Кейіннен олар Ұйымға мүше мемлекеттердің барлық қарулы күштеріне, содан кейін – басқа әскерлерге, әскери құрамаларға, құқық қорғау органдарына және арнайы қызметтерге таратылды.

2019 жылы осы келісімге өзгерістер енгізу жөніндегі төртінші хаттама күшіне енді. Бұл құжат Ұжымдық қауіпсіздік шарты ұйымының (әрі қарай - ҰҚШҰ) Коллективтік қауіпсіздік кеңесінің сессиясында 2017 жылдың 30 қарашасында Мемлекет басшылары – Ұйымға мүше мемлекеттердің басшылары қол қойды. Ол әскери мақсаттағы өнімдердің баға белгілеу механизмін анықтайды, ол өндіруші тарап өзінің ұлттық қарулы күштерінің, басқа әскерлердің, әскери құралымдардың, құқық қорғау органдарының және арнайы қызметтердің мүддесі үшін сатып алмайтын, бірақ Ұйымға мүше басқа мемлекеттерге жеткізілетін өнімдерге қатысты. ҰҚШҰ-ға мүше мемлекеттердің қарулы күштерін тиімді жабдықтауды ұйымдастыру үшін қазіргі уақытта ҰҚШҰ-ға мүше мемлекеттердің қарулы күштерінің жабдықтау заттарын каталогтау жөніндегі мемлекетаралық жүйені құру бойынша белсенді жұмыс жүргізілуде. Мұндай жүйе туралы тиісті ереже қабылданды, ҰҚШҰ-ға мүше мемлекеттердің қарулы күштерінің жабдықтау заттарын каталогтау жөніндегі мемлекетаралық орталық құрылды. 2016 жылы ҰҚШҰ ҚХҚ шешімімен ҰҚШҰ-ға мүше мемлекеттердің қарулы күштерінің жабдықтау заттарын мемлекетаралық каталогтау жүйесінің классификаторы бекітілді, сондай-ақ ҰҚШҰ-ға мүше

мемлекеттердің қарулы күштерінің жабдықтау заттарын каталогтау жөніндегі мемлекетаралық орталықтың ҰҚШҰ-ға мүше мемлекеттердің ұлттық органдарымен және каталогтау орталықтарымен ақпараттық өзара әрекеттесуі туралы ереже бекітілді [2].

2023 жылы Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарттың қорғаныс министрлері кеңесінің қабылдаған шешімдерімен ҰҚШ мүше мемлекеттерінің қарулы күштерін жабдықтау заттарын каталогтау мемлекеттік жүйесінің әдістемелік құжаттары бекітілді. Қазіргі уақытта әдістемелік құжаттар аясында ҰҚШ мүше мемлекеттерінің қарулы күштерін жабдықтау заттарының мемлекеттік каталогының жобалық құрылымын, сондай-ақ ҰҚШ мүше мемлекеттерінің қарулы күштерін жабдықтау заттарын каталогтау мемлекеттік жүйесінің әдістемелік құжаттарын дайындау жұмыстары жүргізілуде. Әскери-техникалық ынтымақтастық саласындағы жұмыстың маңызды нәтижесі – 20 желтоқсан 2011 жылы Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарттың қорғаныс министрлері кеңесінің шешімімен бекітілген заманауи қару-жарақ, әскери және арнайы техникамен, арнайы құралдармен жабдықтау жөніндегі мақсатты мемлекетаралық бағдарламаны іске асыру болып табылады. Осы Бағдарлама аясында ҰҚШ мүше мемлекеттерінің мүдделі министрліктері мен ведомстволарының қатысуымен аталған күштерді (ҰҚШ жедел ден қою ұжымдық күштері) жабдықтау жоспары дайындалып, 2021 жылдың қараша айында бекітілді [3]. Жоспар шараларын іске асыру мерзімі – 2022 – 2026 жылдар. Әскери мақсатындағы өнімді жеңілдетілген шарттармен жеткізу механизмі бүгінде әскери-техникалық ынтымақтастықтың күнделікті жағдайында ғана емес, сонымен қатар реттелгенін айту қажет. ҰҚШ мүше мемлекеттеріне агрессия қаупі туған жағдайда немесе агрессия актісі жасалған жағдайда әскери-техникалық көмек көрсету жөніндегі мемлекетаралық механизм әзірленді және қолданыста. Мұндай механизмның мазмұны 2007 жылғы ҰҚШ мүше мемлекеттеріне әскери-техникалық көмек көрсету механизмі туралы хаттамамен реттеледі.

Осы ретте әскери-техникалық көмек деп, тараптардың Қарулы Күштерінің жауынгерлік қабілетін сақтау және қалпына келтіру мақсатында тегін немесе басқа да жеңілдік шарттармен ұсынылатын:

- егер осы тарапқа қарсы агрессия актісі жасалу қаупі туындаса;
- немесе егер тарап БҰҰ Хартиясының 51-бабына сәйкес жеке немесе ұжымдық өзін-өзі қорғану құқығын қолданса;
- немесе егер тарап терроризм актілерінің немесе егемендік пен аумақтық тұтастыққа басқа да қауіптердің нысаны болса [4].

Бұл құжатқа сәйкес, көмек көрсету туралы өтініш тарап басшысы немесе тараптар басшыларынан басқа тараптар басшыларына жіберіледі, және ҰҚШ Бас

хатшысына хабарлама жіберіледі. Өтініште әскери мақсатындағы қажетті өнімдердің тізбесі, көмек көлемі және мерзімі көрсетілуі тиіс. Ұйымның Қоллективтік қауіпсіздік кеңесі тараптардың біреуіне қарсы агрессия актісі жасалу қаупі деп бағаланатын жағдай туындаған жағдайда, көмек тараптарға олардың ұлттық заңнамасына сәйкес көрсетіледі. Ұжымдық қауіпсіздік кеңесі шешім жобасын дайындауды ҰҚШ Бас хатшысы жүзеге асырады. Ұйымның Қоллективтік қауіпсіздік кеңесінің шешімін келісу және қол қою жұмыс тәртібімен жүзеге асырылуы мүмкін. Төтенше жағдайларда (соның ішінде агрессия актісі жасалған жағдайда) көмек көрсету туралы шешім әр тарап жеке-жеке қабылдануы мүмкін және оның заңнамасына сәйкес көмек туралы тараптың (тараптардың) өтініші негізінде іске асырылуы мүмкін. Бұл ретте, көмек көрсету туралы шешім қабылдаған тараптар ҰҚШ Бас хатшысын алдағы әрекеттердің мақсаттары мен мазмұны туралы хабардар етеді. Көмек ретінде бөлінетін әскери мақсатындағы өнімдерді жеткізуші тараптың шарттары бойынша қайтаруға болады, шығын материалдарынан (оқ-дәрілер, қосалқы бөлшектер, майлау материалдары, мүлік), сондай-ақ жауынгерлік қимылдар барысында жоғалған қару-жарақ және әскери техника үлгілерінен басқа, олардың шарты бойынша өтеу төленеді.

Сонымен қатар, тәжірибе көрсетіп тұрғандай, осындай көмек көрсету механизмін оның уақтылылығы тұрғысынан одан әрі жетілдіру қажет. Осы мәселені шешу үшін ұйымның ұжымдық қауіпсіздік жүйесі күштері мен құралдарының командалық-штабтық оқулары мен жаттығулары барысында мемлекеттердің мүдделі министрліктері мен ведомстволарының қатысуымен ішкі мемлекеттік механизмдерді тексеру арқылы әскери-техникалық көмек көрсетуді жетілдіру көрінеді.

Ұйым аясындағы әскери-техникалық ынтымақтастықты дамытудың маңызды бағыттарының бірі – әскери кадрларды даярлау және оларды дамыту жүйесін қалыптастыру және дамыту болып табылады.

Ұжымдық қауіпсіздік шарты ұйымының мүше мемлекеттерінің қарулы күштері үшін әскери кадрларды даярлау жөніндегі 2005 жылғы келісім негізінде осы саладағы ынтымақтастық сәтті жүзеге асырылуда. Аталған келісім Ұйым мүше мемлекеттерінің қарулы күштері, басқа әскерлер мен әскери құралымдары үшін келісім бойынша мамандықтар мен оқу бағдарламалары бойынша бірыңғай әскери кадрларды даярлау және дамыту жүйесін құруды көздейді [5].

Қазіргі уақытта оқу Армения, Беларусь, Қазақстан және Ресейдің оқу орындарында ұйымдастырылған. Әскери кадрларды даярлау қабылдаушы тараптың әскери қызметшілері үшін әзірленген бірыңғай оқу жоспарлары мен бағдарламалар бойынша келісімшарттар негізінде жүзеге асырылады, ескере отырып:

- жіберуші тараптың қарулану және әскери техникасының болуы;

- әскери операциялар театрларының және ұйымдық-штаттық құрылымның ерекшеліктері, сондай-ақ қабылдаушы тараптың құпия режимін, қызметтік шектеулі ақпаратты және құпия ақпаратты сақтаумен байланысты шектеулер.

Осы ретте дайындық мынадай тәртіппен жүзеге асырылады:

а) қабылдаушы тараптың әскери қызметшілерімен бірлесіп;

б) арнайы факультеттерде (бөлімдерде, топтарда) әскери оқу орындарында бөлек.

Әскери кадрларды даярлау және оқу процесінің әдістемелік қамтамасыз етілуі орыс тілінде жүзеге асырылады. Жіберуші тараптың әскери қызметшілерінің тұруы қабылдаушы тарап белгілеген шарттар мен тәртіпте ұйымдастырылады.

Дайындық мыналар бойынша жүзеге асырылады:

- мемлекеттік білім беру стандартымен белгіленген мамандықтар бойынша әскери кадрларды кәсіби білім беру ұйымдарында;

- жоғары білім беру ұйымдарында ғылыми-педагогикалық және ғылыми кадрларды;

- қару-жарақ және әскери техниканы әзірлеу, өндіру, пайдалану, жауынгерлік қолдану, жөндеу, жаңарту және қызмет көрсету саласындағы мамандарды – әскери бөлімдерде, сондай-ақ практикалық сабақтар, оқу-жаттығулар және оқ ату кезінде, оның ішінде бір тараптың мамандарын екінші тараптың әскери бөлімдеріне іс-сапар арқылы.

Әскери кадрларды даярлау ақы төлену немесе қабылдаушы тарап белгілейтін квоталар бойынша, жеңілдікпен немесе тегін негізде жүзеге асырылады:

- жеңілдікпен даярлау кезінде оқу шығындары қабылдаушы тараптың есебінен, күтіп-бағу шығындары жөнелтуші тараптың есебінен төленеді;

- тегін даярлау кезінде оқу және күтіп-бағу шығындары қабылдаушы тараптың есебінен төленеді.

Ортақ оқулар орыс тілінде жүргізіледі және ұжымдық қауіпсіздік жүйесіне қойылатын талаптарға сай келетін әскери кадрларды дайындауға мүмкіндік береді. Әскери кадрларды дайындаудың қаржылық және басқа да түрлері келісімшарттар негізінде жүзеге асырылады. Қазіргі уақытта ҰҚШ мүше мемлекеттерінің әскери қызметшілерінің ортақ оқулары ұйымдастырылған: Армения Республикасы мен Қазақстан Республикасында тегін негізде; Ресей Федерациясында тегін және жеңілдетілген негізде; Беларусь Республикасында ақылы негізде.

2020 жылғы қарашада түзетілген «ҰҚШ мүше мемлекеттерінің қарулы күштері үшін әскери кадрларды бірлесіп даярлайтын оқу орындарының тізіміне» сәйкес, мемлекеттер 60 ЖОО (оның ішінде 14 академия және азаматтық жоғары білім беру ұйымдарының 8 әскери факультеті) белгіленді, олар 827 мамандық бойынша әскери

қызметшілерді оқыту үшін (магистратурада, адъюнктурада, докторантурада және қайта даярлау курстарында оқуды ескере отырып) оқытуды жүзеге асырады.

2023 жылдың 1 қаңтарына қарай Армения, Беларусь, Қазақстан және Ресейдің жоғары әскери білім беру ұйымдарында 1923 әскери қызметші (1212 офицер және 711 курсант) білім алып жатыр. 2005 жылдан 2023 жылға дейінгі кезеңде ҰҚШ мүше мемлекеттердің ЖОО-ларында 24 мыңнан астам әскери қызметші білім алды. Сонымен қатар, ҰҚШ ҚКМ шешімімен түрлі бағыттардағы мәселелерді зерттеу саласында 8 базалық ғылыми-зерттеу ұйымы құрылып, жұмыс істеп жатыр. 2021 жылдың 20 ақпанында ҰҚШ ҚКМ шешімімен Ресей Қарулы Күштері Бас штабының Әскери академиясы (РҚК БШ ӘА) басқа ұйым деп белгіленді, оған ҰҚШ мүше мемлекеттердің ұлттық қауіпсіздігі мен қорғаныс қабілетін қамтамасыз ететін кадрларды даярлау саласында базалық ұйым мәртебесі берілді [6].

2015 жылдан бастап Ресей Қарулы Күштері Бас штабы Әскери академиясының базасында қорғаныс ведомстволарының жетекші құрамы мен мамандары, құқық қорғау органдары, қауіпсіздік кеңестері аппараттары, қауіпсіздік органдары және арнайы қызметтер, сондай-ақ төтенше жағдайларды алдын алу және жою саласында уәкілеттік берілген органдар үшін ҰҚШ мүше мемлекеттердің әскери қызметші мәртебесіне ие болған курстар ұйымдастырылып келеді. 2025 жылы олар тоғызыншы рет (1-23 сәуір) және 20 күндік бағдарлама бойынша екінші рет өткізілді (бұрын 14 күн бойы өткізілген). Әскери кадрларды даярлауды дамыту перспективасы мыналарды қамтиды:

- ғылыми-педагогикалық және ғылыми кадрларды жоғары кәсіби білім беру ұйымдарында даярлау және әскери бөлімдердегі мамандарды қайтарымсыз және жеңілдетілген негізде даярлау тәжірибесін кеңейту;

- ҰҚШ әскери кадрларын даярлау бойынша базалық оқу-әдістемелік ұйымдар жүйесін қалыптастыруды аяқтау;

- базалық оқу-әдістемелік ұйымдардың оқу процесін ұйымдастыру және жүргізу, оқу бағдарламаларының мазмұны, оқу материалдық-техникалық базасының құрамы мен дамуы бойынша әдістемелік ұсынымдарды әзірлеу, жоғары, жоғары кәсіби және қосымша кәсіби білім беру жүйелерінде әскери кадрларды даярлау мазмұнының біртектілігін қамтамасыз ету.

Қорытынды. Қорытынды ретінде, қазіргі әлемнің негізгі және динамикалық өзгерістерге толы екенін, бұл өзгерістер мемлекеттер мен жеке азаматтардың мүдделеріне терең әсер ететінін атап өткен жөн. Кез келген мемлекет үшін халықаралық саясатқа ықпал ететін басты факторлар ретінде әскери күшпен қатар экономикалық, ғылыми-техникалық, экологиялық, демографиялық және ақпараттық құрауыштар алға шығады. Бұл ретте мемлекеттердің экономикалық байланысы мен

өзара тәуелділігі халықаралық тұрақтылықты сақтаудың маңызды факторларының қатарына кіреді. Сондықтан өзара тиімді өндірістік және ғылыми-техникалық ынтымақтастықты одан әрі дамыту, бірлескен кәсіпорындар құру Ұйым мүшесі әр мемлекет үшін қорғаныс салаларының өркендеуіне, өндірістік қуаттарды жүктеуге және өндірістің рентабельділігін қамтамасыз етуге ғана емес, сонымен қатар ҰҚШ қауіпсіздігі жүйесін нығайту үшін қажетті жағдайларды қамтамасыз етеді.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт: 1992 жылдың 15 мамырында жасалған (2010 жылдың 10 желтоқсанындағы Хаттамамен енгізілген өзгерістермен): ресми мәтін. – URL: <https://odkb-csto.org/documents/> (қарау күні: 2026 жылдың 02 ақпаны).
2. Ұжымдық қауіпсіздік шарты ұйымының мүше мемлекеттерінің ұйымның қызметін одан әрі жетілдіру және тиімділігін арттыру туралы декларациясы: Минск қаласында 2006 жылдың 23 маусымында қабылданған. – URL: <https://odkb-csto.org/documents/> (қарау күні: 2026 жылдың 22 ақпаны).
3. Ұжымдық қауіпсіздік шарты ұйымының Коллективтік қауіпсіздік кеңесінің декларациясы: 2021 жылдың 16 қыркүйегінде қол қойылған. – URL: <https://odkb-csto.org/documents/> (қарау күні: 2026 жылдың 18 наурызы).
4. Ұжымдық қауіпсіздік шарты ұйымының бейбітшілік сақтау қызметі туралы келісім: ресми мәтін. – URL: <https://odkb-csto.org/documents/> (қарау күні: 2026 жылдың 26 наурызы).
5. Ұжымдық қауіпсіздік жүйесі күштері мен құралдарының мәртебесі туралы келісім: 2000 жылдың 11 қазанында жасалған: ресми мәтін. – URL: <https://odkb-csto.org/documents/> (қарау күні: 2026 жылдың 03 сәуірі).
6. Ұжымдық қауіпсіздік шарты ұйымының 2025 жылға дейінгі кезеңге арналған коллективтік қауіпсіздік стратегиясы: ресми мәтін. – URL: <https://odkb-csto.org/documents/> (қарау күні: 2026 жылдың 09 сәуірі).
7. Қылмысқа қарсы күресте ішкі істер органдарының халықаралық ынтымақтастығының өзекті мәселелері: 2-халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары (2015 жылдың 19 қарашасы). М.: Ресей Ішкі істер министрлігінің басқару академиясы, 2015. – 256 бет.
8. Халықаралық құқық және халықаралық қауіпсіздік: магистратураға арналған оқулық / жауапты редакторы Г. В. Игнатенко. – М.: Норма, 2021. – 400 бет.

REFERENCES:

1. Uzhyndyq qauipsizdik turaly shart: 1992 zhyldyng 15 mamyrynda zhasalghan (2010 zhyldyng 10 zheltoghsanyndaghy Khatmamamen engizilgen ozgeristermen): resmi matin. – URL: <https://odkb-csto.org/documents/> (qarau kuni: 2026 zhyldyng 02 aqpany).

2. Uzhymdyq qauipsizdik sharty uyymynyng mushe memleketterining uyymynyng qyzmetin odan ari zhetildiru zhane tiimdiligin arttyru turaly deklaratsiyasy: Minsk qalasynda 2006 zhyldyng 23 mausymynda qabyldanghan. – URL: <https://odkb-csto.org/documents/> (qarau kuni: 2026 zhyldyng 22 aqpany).
3. Uzhymdyq qauipsizdik sharty uyymynyng Kollektivtik qauipsizdik kengesining deklaratsiyasy: 2021 zhyldyng 16 qyrkuyeginde qol qoyylghan. – URL: <https://odkb-csto.org/documents/> (qarau kuni: 2026 zhyldyng 18 nauryzy).
4. Uzhymdyq qauipsizdik sharty uyymynyng beybitshilik saqtau qyzmeti turaly kelisim: resmi matin. – URL: <https://odkb-csto.org/documents/> (qarau kuni: 2026 zhyldyng 26 nauryzy).
5. Uzhymdyq qauipsizdik zhuyesi kushteri men quraldarynyng martebesi turaly kelisim: 2000 zhyldyng 11 qazanynda zhasalghan: resmi matin. – URL: <https://odkb-csto.org/documents/> (qarau kuni: 2026 zhyldyng 03 sauri).
6. Uzhymdyq qauipsizdik sharty uyymynyng 2025 zhyldygha deyingi kezengge arналghan kollektivtik qauipsizdik strategiyasy: resmi matin. – URL: <https://odkb-csto.org/documents/> (qarau kuni: 2026 zhyldyng 09 sauri).
7. Qylmysqa qarsy kureste ishki ister organdarynyng khalyqaralyq yntymaqtastyghynyng ozekti maseleleri: 2-khalyqaralyq ghylymi-praktikalyq konferentsiya materialdary (2015 zhyldyng 19 qarashasy). M.: Resey Ishki ister ministrligining basqaru akademiya, 2015. – 256 bet.
8. Khalyqaralyq quqyq zhane khalyqaralyq qauipsizdik: magistraturagha arналghan oqulyq / zhauapty redaktory G. V. Ignatenko. – M.: Norma, 2021. – 400 bet.

Журнал 2011 жылдан шыға бастады Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланы академиясының
басылымы Бас редакторы полковник А.Қ. Тоқышев

**Ғылыми-білім беру журналы «Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланы академиясының
ХАБАРШЫСЫ» - «ВЕСТНИК Академии Национальной гвардии Республики Казахстан»
Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің Ақпараттандыру
комитетінде тіркелген, 28 қазан 2022 ж. № KZ73VPY00058079 куәлігі.**

*Журнал ҚР ҒЖЖБМ ҒЖЖБССҚК әскери іс және қауіпсіздік бойынша негізгі қорытындыларды
жариялауға, ұсынған ғылыми басылым
(2023 жылғы 28 сәуірдегі № 188 бұйрығы)*

Редакцияның мекен-жайы мен телефоны: 150009, Петропавл қаласы, Ж. Қизатов к., 6.

Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланының академиясы.

Әскери-ғылыми орталығы Телефон: (8 7152) 50-78-88, Тел./факс: (8 7152) 50-74-83; E-mail:
Vestnik@ang.edu.kz

Журнал жылына 4 рет шығарылады

Мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді

Журнал издается с 2011 года Издание Академии Национальной гвардии Республики Казахстан
Главный редактор полковник Токушев А.К.

**Научно-образовательный журнал «Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланы
академиясының ХАБАРШЫСЫ» - «ВЕСТНИК Академии Национальной гвардии Республики
Казахстан» зарегистрирован в Комитете информации Министерства информации и
общественного развития Республики Казахстан, свидетельство № KZ73VPY00058079 от 28
октября 2022 г.**

*Журнал рекомендован КОКСНиВО МНиВО РК для публикации основных результатов по
военному делу и безопасности (Приказ № 188 от 28 апреля 2023 года)*

Адрес и телефон редакции: 150009, г. Петропавловск, ул. Ж. Кизатова, 6, Академия
Национальной гвардии Республики Казахстан.

Военно-научный центр. Телефон: (8 7152) 50-78-88, Тел./факс: (8 7152) 50-74-83; E-mail:
Vestnik@ang.edu.kz

Журнал выходит 4 раза в год

Мнения авторов не отражают точку зрения редакции

The magazine has been published since 2011. Publication of the Academy of the National Guard of
the Republic of Kazakhstan Editor-in-chief Colonel Tokushev A.K.

**The scientific and educational journal "Kazakhstan Republikasy Ultty Ultans
akademiyaşyny KHABARSHYSY" - "BULLETIN of the Academy of the National Guard of the
Republic of Kazakhstan" is registered with the Information Committee of the Ministry of
Information and Social Development of the Republic of Kazakhstan, certificate No.
KZ73VPY00058079 of October 28, 2022**

*The journal is recommended by KOKSNiVO MNiVO RK for the publication of the main results on
military affairs and security (Order No. 188 of April 28, 2023)*

Address and telephone number of the editorial office: 150009, Petropavlovsk, st. Zh. Kizatova, 6,
Academy of the National Guard of the Republic of Kazakhstan.

Military Science Center. Telephone: (8 7152) 50-78-88, Tel./Fax: (8 7152) 50-74-83; E-mail:
Vestnik@ang.edu.kz

The magazine is published 4 times a year

Authors' opinions do not reflect the opinion of the editors

Басуға 28.08.2026 ж. қол қойылды. Форматы 60x84/8
Офсет басылымы. Офсет қағазы. 34,8 есепті баспа табағы.
Таралымы 25 дана.

Баспахананың мекен-жайы: 150009, Петропавл қ., Ж. Кизатов к., 6,
Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланы академиясы
Әскери-ғылыми орталығы

Подписано в печать 28.08.2026 г. Формат 60x84/8
Печать офсетная. Бумага офсетная. Уч.-изд. л. 34,8 п.л. Тираж 25 экз.

Адрес типографии: 150009, г. Петропавловск, ул. Ж. Кизатова, 6,
Академия Национальной гвардии Республики Казахстан
Военно-научный центр